16-Kelime öğretimi yöntem ve teknikleri

Seher ÇİÇEK[1]

Atilla DİLEKÇİ[2]

APA: Çiçek, S. & Dilekçi, A. (2022). Kelime öğretimi yöntem ve teknikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 284-299. DOI: 10.29000/rumelide.1073911.

Öz

Bir dili anlamlı veya görevli birimler olan kelimeler ve yapı oluşturur. Bu iki unsurdan biri olan kelime en az yapı kadar önemlidir çünkü temel dil becerilerinin etkin ve yeterli bir şekilde kullanımı kelime hazinesinin yeterliğiyle doğru orantılıdır. Öğrencilerin sahip olduğu kelime hazinesi onların iletişim ile sosyal becerilerini ve akademik başarılarını etkilemektedir. Bu nedenle okullarda kelime öğretimi hedeflenmektedir. Bu öğretim sırasında kullanılan uygun, işlevsel yöntem ve teknikler; öğretmenler ve öğrencilerin hedefe ulaşmasını kolaylaştıracak, öğrencilerin alıcı ve üretici dil hazinesinin gelişimini destekleyecektir. Alanyazında kelime öğretiminde kullanılabilecek yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Bu araştırmada; kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi, bunların nasıl kullanılacağına ilişkin bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırma, betimsel araştırma modellerinden derleme çalışması şeklinde yürütülmüştür. Araştırmaya veri toplamak amacıyla alanyazından araştırma konusuyla ilgili ulaşılabilen çalışmalar incelenmiş; belirlenen kelime öğretimi yöntem ve teknikleri alt başlıklar hâlinde sıralanarak tanıtılmıştır. Araştırma sonucunda kelime öğretiminde kullanılan otuz yedi yöntem ve teknik olduğu belirlenmiş, bunların uygulanma usulleri açıklanmıştır. Açıklanan bu kelime öğretimi yöntem ve teknikleri sınıf içi bireysel ve grupla uygulanabileceği gibi sınıf dışı bireysel ve grupla da uygulanabilir. Bununla birlikte geleneksel kelime oyunlarının yanında dijital kelime oyunları ile kelime öğretimi yapılabileceği görülmüştür. Tespit edilip açıklanan bu kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini; öğretmen, ders kitabı yazarı ve alan uzmanlarının kullanabileceği düşünülmüştür.

Anahtar kelimeler: Kelime, kelime hazinesi, kelime çalışmaları

Methods and techniques of vocabulary teaching

Abstract

A language consists of words and structures. The word is as important as the structure since the effective and adequate use of basic language skills is directly proportional to the adequacy of the existence of words. The presence of words that the students have affects their communication and social skills and academic achievements. Therefore, vocabulary teaching is aimed in schools. The appropriate and functional methods and techniques used may facilitate teachers and students to achieve their goals and enhance the development of the presence of receptive and productive vocabulary. There are methods and techniques that can be used in vocabulary teaching in the literature. In this study, it is aimed to determine the methods and techniques of vocabulary teaching and to provide information on how to use them. To this end, review study, one of descriptive research models, was used. To collect data, the studies related to the research subject in the literature were

[1] Dr., Türkçe Öğretmeni, Düzce MEM (Düzce, Türkiye), sehertabak123@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1501-2675
[Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 22.01.2022-kabul tarihi: 20.02.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1073911]
[2] Dr., Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Bolu Türkiye), dilekciatilla@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5393-9570

examined; the methods and techniques of vocabulary teaching identified were introduced in sub-headings. Thirty-seven methods and techniques used in vocabulary teaching were determined and the application procedures were explained. These vocabulary teaching methods and techniques can be applied in-class individually and with groups, as well as with out-of-class individuals and groups. However, it has been observed that, in addition to traditional word games, vocabulary teaching may be conducted through digital word games. It is thought that teachers, textbook authors and field experts can use these vocabulary teaching methods and techniques that are determined and explained.

Keywords: Word, vocabulary, vocabulary exercises

Giriş

Bir kurallar dizgesi olan dil, bir dizgeyi oluşturan birimlerden ve bunların kurallı bir şekilde dizilişinden meydana gelir (Özsoy, 2012). Buna göre söz ve yapı dilin iki temel unsurudur. Ancak bir toplumun üyelerinin birbirleriyle anlaşmasını sağlayan dillerin söz varlıkları birbirinden farklılaşmaktadır. Çünkü dil yetisi insana özgüdür ve her insan dil edinmeyi mümkün kılan genetik bir donanımla doğar. Genetik bir donanıma sahip insanoğlu; hangi dile maruz kalıyorsa yani girdileri nelerse o dili ana dili olarak edinir (Chomsky, 2001).

Dil edinme yetisi ile doğan insanoğlu bir dilin iki temel unsuru olan söz ve yapı bilgisini içine doğduğu dil çevresinin etkisiyle edinmeye başlar. Bu iki unsuru hatasız kullanan kişi temel dil becerilerini edinmiş demektir. En az yapı kadar önemli olan dilin kelime hazinesi; kelime, deyim, atasözü, ikileme, kalıp söz ve eşdizimlerden oluşur. Bu şekilde kelime hazinesi dünyadaki anlamların dildeki göstergeleri olarak varlık, olgu, olay ve eylemleri karşılayan dil birimlerinin tamamını kapsar (Karadağ, 2021). Bir dilin temel yapı birimleri olan başka bir deyişle kelime hazinesinin ana unsuru olan kelimeler (Karadağ, 2021), herhangi bir nesnenin veya nesneler bütünün anlamını soyut veya somut olarak karşılar (Karatay, 2007). *"Anlamı olan ses veya ses birliği, söz, sözcük"* (Türkçe Sözlük, 1998) şeklinde tanımlanan kelimenin ses, anlam, biçim ve söz dizimi boyutları vardır. Kurudayıoğlu ve Karadağ (2005) alanyazında tartışılan, biçimsel ve işlevsel bakış açılarına göre değişen kelime kavramlarını inceleyerek değerlendirmiş ve kelime kavramını ortaya koymuşlardır. Buna göre çekim unsurları çıkarıldığında anlam ile biçimin kesiştiği ilk noktaya kelime denir. Bu kesişme kelime kökünde, kelime gövdesinde ve birleşik kelimede olabilir. Bu durumda anlamı veya görevi bulunan çekim ekleriyle işlenmeye hazır taban kelimedir. Taban terimini ise Korkmaz (2017, 145) *"Kelime kök ve gövdelerinin çekim eki almamış yalın hâlidir."* şeklinde açıklamıştır. Görüldüğü üzere kelimenin ulaşılan ve kabul edilen bu tanımında bir kâğıdın iki yüzü gibi biçim ve anlam boyutları birlikte ele alınmıştır.

Temel dil becerilerinin özelliklerine göre kelime hazinesinin kullanımı da iki farklı boyutta olmaktadır. Buna göre dinleme ve okuma becerilerinde kullanılan kelime hazinesi alıcı; konuşma ve yazma becerilerinde kullanılan kelime hazinesi üretici dil hazinesini karşılamaktadır. Buna göre kelime hazinesi, üretici dil hazinesi denen yazılıp konuşulduğunda anlaşılan sözcükler ile alıcı dil hazinesi denen okunup dinlenildiğinde anlaşılan sözcüklerin tamamıdır (Karaman ve Aytar, 2016). Bireyin dil gelişiminde hem alıcı hem de üretici dil hazinesinin zengin olması etkili iletişim için oldukça önemlidir.

İlk kelimelerini hayatının ilk yılında söyleyen bir çocuğun ana dili gelişimi şaşırtıcı bir hız ve kapsamda ilerler. Bireyin kelime hazinesi gelişimi ömür boyu sürer (Karadağ, 2021). Bu nedenle kelime bilgisi ve bunun kullanım yeterliğini kazandırmak okul öncesi dönemden başlayarak sistemli ve planlı bir şekilde

yürütülmelidir. Çünkü temel dil becerilerini kazanmak ve bu becerileri ileri bir yeterlikte kullanmak zengin bir kelime hazinesiyle ilişkilidir (Karadağ, 2021; Karatay, 2007). Daha önce yapılan araştırmalarda da okuduğunu anlama becerisi ile sözcük bilgisi arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir (Armbruster, Lehr ve Osborne, 2003; Greene ve Lynch-Brown, 2002; Hart ve Risley, 2003; Robbins ve Ehri, 1994; Verhoeven ve Van Leeuwe, 2008). Hart ve Risley (2003) çocukların üç yaşındaki kelime bilgileriyle üçüncü sınıf sonundaki okuduğunu anlama becerileri arasında çok yüksek bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Verhoeven ve Van Leeuwe (2008) ise ilköğretim boyunca okuduğunu anlama gelişimleri gözlemlenen öğrencilerin sözcük bilgisinin, özellikle ilk sınıflarda okuduğunu anlama becerisinde güçlü bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca duygu ve düşüncelerin ifadesi, aktarımı tamamıyla kelime bilgisine dayanır. Dolayısıyla bir insan ne kadar çok sözcük biliyorsa düşündüklerini ifade yeterliği o kadar çok geliştirmiştir. Çünkü her kelime zihinde bir kavrama karşılık gelir, insan da kavramların simgesi olan sözcüklerle düşünür (Özkırımlı, 1994). Bu yüzden dil becerilerinde yetkinleşmek isteyen bireyler kelime bilgisini artırmak için çaba sarf etmelidir.

Sonuç olarak; anlama ve anlatmayı sağlayan dil becerilerinde yetkinleşmek kelime bilgisinin gelişimine bağlıdır. Bu nedenle kelime bilgisini geliştirmek için farklı yöntem ve teknikler kullanılarak bu yöntem ve tekniklerin etkililiği araştırmalara konu olmuştur. Alanyazında kelime hazinesinin gelişiminin, öğretiminin önemi ve bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalar (Budak, 2000; Çeçen, 2007; Ediger, 2002; Özbay ve Melanlıoğlu, 2008); farklı yaş ve öğretim düzeyindeki öğrencilerin kelime hazinesini belirlemeyi amaçlayan betimsel nitelikli araştırmalar (Çetinkaya, 2002; Çetinkaya, 2011; Çiftçi, 1991; Karadağ, 2005; Kurudayıoğlu, 2005; Pilav, 2008; Temur, 2006; Tosunoğlu, 1998); ders kitaplarındaki kelime hazinesini belirleme ve sözlük çalışmaları üzerine betimsel araştırmalar (Aksoy, 2018; Çiçek, 2012; Çolak, 2019; Dilidüzgün, 2013, 2014; Karatay, 2004; Kargın, 2019; Koca, 2020) ve kelime hazinesiyle ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler (Baş, 2011) üzerine olduğu görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre farklı öğretim seviyelerindeki öğrencilerin kullandığı kelime hazinesinin zayıf olduğu görülmüştür. Buna göre Çiçek (2012) 7. sınıf öğrencilerinin seçtikleri konuyla ilgili ad ve eylem soylu kelime kullanma yeterliğinin düşük seviyede kaldığını belirlemiştir. Dilidüzgün ise (2013) araştırmasında öğrencilerin yazılı anlatımlarında aynı sözcükleri birden fazla kez kullandığını, bu nedenle tutarlı bir metin oluşturamadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle bu sorunu çözmek için araştırmacılar öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmede farklı yöntem ve teknikleri kullanmayı önermişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde doğrudan bu araştırmayı ilgilendiren kelime öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve bunların çözüm yollarına ilişkin açıklamaların olduğu araştırmalar (Aygün, 1999; Özbay ve Melanlıoğlu, 2008; Pehlivan, 2003); kelime öğretiminde bilgisayar teknolojilerini kullanma, oyun ve öykü temelli öğretim yapma, alıştırma destekli öğretim üzerine deneysel nitelikli araştırmalar (Argıt, 2019; Bağatur, 2019; Kocaman; 2015; Kurtoğlu, 2021; Sağlık, 2017; Selver Akar, 2020) mevcuttur. Ancak bu araştırmalarda ya sadece tek bir yöntemin etkililiği ya da farklı zaman aralıklarında alanyazından belirlenen kelime öğretiminde kullanılabilecek farklı yöntem ve tekniklerin isimleri sadece anılmıştır. Ayrıca bazı kitap ve kitap bölümlerinde ise sınırlı ve farklı sayıda kelime öğretimi yöntem ve teknikleri ile açıklamalarına yer verilmiştir (Karadağ, 2021; Kurudayıoğlu ve Dölek, 2018). Bu araştırmada ise daha önce yapılan araştırmalardan farklı olarak konuyla ilgili ulaşılabilen yüksek lisans, doktora tezleri, kitap ile kitap bölümleri ve makaleler taranacak; kelime öğretimi ile ilgili öğretmenlerin, ders kitabı yazarlarının ve ebeveynlerin farklı öğretim kademelerindeki öğrencilerle işlevsel bir şekilde kullanabilecekleri yöntem ve teknikler belirlenecektir. Bu nedenle bu araştırmada, kelime öğretiminde kullanılabilecek yöntem ve teknikleri belirleyip bunların kullanımıyla ilgili bir çerçeve çizmek

amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmanın sorusu şu şekilde belirlenmiştir: "Öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmek için kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir?"

Yöntem

Kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini tanıtmayı amaçlayan bu araştırma, betimsel araştırma modellerinden derleme çalışmasıdır. Derleme çalışmalarında yapılan alanyazın taramaları sonucunda alanyazının hedeflenen bölümü değerlendirilir. Bu sayede araştırmacılar, yalnızca belirli bir araştırma sorusuyla ilgili diğer araştırmacıların fikirlerini toplarken aynı zamanda benzer veya ilgili çalışmaların sonuçlarını da okumuş olurlar (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Böylece derleme çalışmalarında araştırılacak alan veya konuyla ilgili yapılmış çalışmaların tespiti ve bunların değerlendirilmesi bulunur (Hertman, 2006). Bu araştırmada da kelime öğretimi ile ilgili alanyazından ulaşılabilen yüksek lisans, doktora tezleri, kitap ile kitap bölümleri ve makalelerin taranmasından sonra belirlenen kelime öğretimi yöntem ve teknikleri listelenmiştir. Daha sonra bu yöntem ve tekniklerin kullanım usul ve esasları açıklanmıştır. Bu sayede öğretmenlerin, ders kitabı yazarlarının ve ebeveynlerin kullanabilecekleri kelime öğretimi yöntem ve teknikleri tanıtılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmede kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

Doğrudan kelime öğretimi

Öğretimi hedeflenen kelimeler belirlenir. Kelimelerin ne anlama geldiği açıklandıktan sonra kelimeni yazılı hâli gösterilir. Kelimenin cümle içinde kullanım örnekleri verilir (Öz, 2003). Her kelime için bu yöntemin kullanılması zordur. Özellikle öğrenilmesi zor ve işlenen tema veya metinle ilgili kelimelerin öğretimi için bu yöntem kullanılabilir. Bu yöntem kelimelerin anlamlarının öğretilmesinde etkili olmakla birlikte kelimelerin konuşma ve yazma süreçlerinde etkin kullanmasında yeterli olmamaktadır. Başka bir deyişle doğrudan kelime öğretiminde öğretimi hedeflenen kelimelerin alıcı dil hazinesinden üretici dil hazinesine aktarımında başarısız olunmaktadır.

Anlamı bilinmeyen kelimeleri tespit edip tahminde bulunma

Dinlenilen ya da okunulan metinde anlamı bilinmeyen kelimeler not edilir. Ardından bu kelimelerin anlamlarının ne olduğuna dair tahminde bulunulur (Apaydın, 2010). Kelimenin anlamına yönelik tahminlerin doğruluğu öğretmen tarafından açıklanır.

Tahminleri sözlükten kontrol edip anlamını öğrenme

Dinlenilen ya da okunulan metinde anlamı bilinmeyen kelimeler not edilir. Ardından bu kelimelerin anlamlarının ne olduğuna dair tahminde bulunulur. Kelimenin anlamına yönelik tahminin doğruluğu sözlüğe bakılarak belirlenir (Güneş, 2007).

Sözlük oluşturma

Dönem boyunca öğrenilen kelimeler deftere yazılır. Bu kelimelerin anlamları hatta örnek kullanımları not edilerek kişisel sözlük oluşturulur. Kelimenin tam olarak öğrenilmesi için anlamı, türü ve değişik kullanımları belirtilmelidir (İnce, 2006).

Sözlük kullanma ile kelime öğretimi

Temel eğitim düzeyindeki öğrencilere sözlükler tanıtılır ve sözlük kullanımı gösterilir. Anlamı bilinmeyen kelimelerin neyi ifade ettiğini öğrenmek için sözlüğe başvurulur. Öğrenci bağlamdan kelimenin anlamını doğru çıkaramazsa sözlüğe başvurur (Göçer, 2010; Göğüş, 1978; Yaman, 2010). Böylece kelimenin anlamı anlaşılır.

Gözlem ve yaşantılardan yararlanma ile kelime öğretimi

Bu yöntemde öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmek için gözlem ve yaşantılardan yararlanılabilir (İnce, 2006). Kelimenin karşılığı olan nesnenin öğrenciye gösterilmesi ya da öğrencinin nesneye temas ettirilmesi ile kelime öğretimi gerçekleştirilir. Bu yöntemde öğrencide yaşantı oluşturarak kelime öğretimi yapılır.

Cümle içinde kullanma

Yeni bir kelimenin tam olarak öğrenilmesi için kelime cümle içinde kullandırılarak alıcı dil hazinesinden üretici dil hazinesine geçiş sağlanır. Konuşma ve yazma çalışmaları edilgen kelimelerin etkin kullanımını destekler (Göçer, 2010).

Eşleştirme ile kelime öğretimi

Eşleştirme kelime öğretim yöntemi farklı şekillerde yapılabilir (Dilidüzgün, 2014). Kelimeler ve anlamları dağınık bir şekilde sıralanır. Anlamla kavram eşleştirilir. Kelimeler sıralanarak eş ya da zıt anlamlı olanların eşleştirilmesi yapılır. Görsel ile kelime eşleştirme de yapılabilir.

Boşluk doldurma ile kelime öğretimi

Cümle ya da paragraf içinde bazı alanlar boş bırakılır. Bağlama uygun bir şekilde doğru kelimenin boşluğa yazılması istenir. Cümle ya da paragrafın anlamsal akışına ve dil bilgisel yapısına uygun sözcükler kullanılır (İnce, 2006).

Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma/yazma tekniği

Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma/yazma tekniği Türkçe ders kitaplarında kullanılmaktadır (Şimşek ve Demirel, 2020). Bu kelime öğretim tekniğinde temaya ve metne uygun kelime havuzu oluşturulur. Oluşturulan bu havuzdan bir sözcük seçilir ve anlamı açıklanır ya da seçilen sözcük cümle içinde kullanılır. Bunun yanında seçilen kelimeden hareketle konuşma yapılabilir veya yazı yazılabilir.

Kelimelerin Türkçe karşılıklarını öğretme ile kelime öğretimi

Başka dillerden dilimize yerleşmiş, kullanımı sık ve yaygın kelimeler mevcuttur. Bilinen bu yabancı kökenli kelimelerden hareketle öğrencinin bilmediği Türkçe kelime karşılıkları öğretilir. Yabancı kökenli kelimenin Türkçe kelime karşılığı verilerek aynı kavram alanına giren eş ve yakın anlamlı kelimeler de öğretilir (Uğur, 2014).

Kelime oyunları

Kelimeler harflerin bir araya gelmesi ile oluşur. Harfleri birleştirerek yeni kelimeler oluşturmak, harflerle oynamak kelime hazinesinin gelişimini olumlu etkilemektedir. Farklı yaş gruplarına uygun kelime oyunları tercih edilebilir (İzgören, 2003).

a. Harflerden kelime oluşturma

Dağınık halde verilen harflerden kelime ya da kelimeler oluşturulması istenir. Harflerden farklı kelimeler oluşturulmaya çalışılır (Göçer, 2010). En fazla kelime üreten ya da en hızlı kelimeleri oluşturan kişi oyunu kazanır.

b. Basamak oluşturma

Herhangi bir kelimeden başlayarak söylenen her bir kelimenin son harfinden hareketle yeni kelime oluşturulması esasına dayanan bir oyundur (İzgören, 2003; Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Öğrenciler grupça basamak oluşturma oyununu karşılıklı oynarlar.

c. Tabu oyunu

Tabu oyunu grupla oynanan kelime oyunudur (Genç, Genç ve Yüzüak, 2012). Kelime kartlarından biri seçilir. İstenilen kelimeyi anlatmak için yasaklı olarak belirtilen beş kelime kullanılmadan kelime anlatılmaya çalışılır. Belli bir süre içerisinde takım arkadaşının kelimeyi bilmesi gerekir. En çok puanı toplayan grup oyunu kazanır. Bu oyun hem eğlenceli zaman geçirmeyi hem de kelimeler üzerinde düşünmeyi sağlar.

d. Adam asmaca

En az iki oyuncu ile oynanır. İsim, şehir, ülke ve hayvan vb. kategorilerinden hareketle bir sözcük seçilir. Sözcüğün harf sayısı kadar yan yana yatay çizgi çizilir. Oyuncu harf söyler, sözcükte geçiyorsa o harfler ait olduğu çizginin üzerine yazılır (İzgören, 2003). Sözcükte geçmeyen harf söylendiğinde ya da sözcüğe dair yanlış tahmin yapıldığında sehpa ve adam çizgileri aşama aşama çizilir. On bir yanlış yapan oyunu kaybeder.

e. İsim/şehir/... kelime oyunu

Grupla oynanan bir kelime oyunudur. Her bir oyuncu bir sayfaya isim, şehir, hayvan, bitki, eşya başlıklı bir tablo çizer (İzgören, 2003). Bir oyuncu bir harf söyler. Tüm oyuncular o harfle başlayan isim, şehir, hayvan, bitki ve eşya kelimeleri yazar. İlk yazan kişi ondan geriye sayar. Süre tamamlanır. Her bir kategoride yazılan kelime için oyuncu on puan kazanır. Oyuncular aynı kelimeleri yazmışsa beş puan alır. Farklı harflerle bu oyun devam eder. Sonunda puanlar toplanır ve en yüksek puanı alan kazanır.

f. Dijital kelime oyunları

Bilgisayar ve telefonlarda farklı şekillerde oynanabilen kelime oyunları mevcuttur. Bunlar bulmaca, kelime avı, çengel bulmaca, kelime oluşturma gibi oyunlardır. Bu dijital oyunlar, bireysel oynanabileceği gibi internet ağı üzerinden grupla da oynanabilmektedir. Oyunlar,

öğrencilere keyifli zaman geçirtmenin yanında onların kelime hazinesini desteklemektedir (Dilekçi, 2021).

g. Bulmaca çözme

Kelimelerle oyun oynamak, keyifli zaman geçirmenin yanında kelime hazinesini zenginleştirir (Karakuş, 2000). Bulmacalar, öğrencilere kelimelerle oyun oynama fırsatı verir ve bu oyun sürecinde yeni kelimeler öğrenilir. Farklı şekillerde çözülen bulmacalar mevcuttur. Çengel bulmacada anlamı, açıklaması verilen kavram ya da nesne tahmin edilir. Kelime avı bulmacalarında ise verilen sözcüklerin yeri bulmacada tespit edilmeye çalışılır.

Bulmaca oluşturma

Bulmaca oluşturma yöntemi kelime öğretiminde kullanılmaktadır (Şimşek ve Demirel, 2020). Bulmaca oluşturmak kelimeler üzerine düşünmeyi; harfler, ekler, kelimeler ve anlamlarından hareketle sözcük oyunu kurgulamayı gerektirir. Disiplinli ve derin çalışmanın sonucunda kelimeler bilişsel süreçte işlenir. Bulmaca oluşturma sürecinde sözlükler etkin kullanılır. Bu süreç kelime hazinesini geliştirir.

Bağlamdan hareketle kelime öğretimi

Bağlam; bir kelimenin cümle, paragraf ya da metin içindeki yerini belirleyen; ondan önce veya sonra gelerek kelime ve cümlelerin anlamını, değerini belirleyen bütünüdür. Öğretilecek kelimeler metin içindeki bağlamdan hareketle anlaşılır (Ediger, 2002). Okunan ya da dinlenilen metin içerisinde bilinmeyen kelimeler, anlam akışından ve bağlamdan hareketle tahmin edilir. Farklı bağlamlar içerisinde kelimenin anlamı ile ilgili bir düşünce geliştirilebilir (Göçer, 2010). Kelimenin anlamına bağlam içinden ulaşılır. Sadece bağlam anlama ulaşmaya yetmiyorsa öğretmen ipuçları verebilir (Arı, 2006)

Dil bilgisi çalışmaları ile kelime öğretimi

Bu yönteme yapısal analiz de denir (Göçer, 2010). Aynı kökten türeyen farklı kelimeler karşılaştırılarak gelen eklerden hareketle kelimelerin kazandığı anlam öğrenilir. Bunun yanında verilen bir kelimenin kökünün farklı yapım ekleriyle türetilmesi çalışmaları da yapılabilir.

Çağrışım yoluyla kelime öğretimi

Çağrışım yoluyla kelime öğretiminde bir kelimenin çağrıştırdığı diğer kelimeler ortaya çıkarılır (Çiftçi, 2009). Anlam çağrışımına bağlı olarak aynı kategorideki kelimeler öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Ayrıca sese bağlı benzerliklerden yararlanarak ses temelli çağrışım çalışmaları ile kelime öğretimi yapılabilir.

Dinleme ile kelime öğretimi

Televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçları kullanılarak öğrencilere yeni kelimeler öğretilebilir (Uğur, 2014). Hedef kelimelerin yer aldığı metinler dinletilerek kelimenin anlamı ve sesletimi öğretilir.

Yazılı anlatımda kullanma ile kelime öğretimi

Bir kelimenin anlamını bilmek kelimeyi yazılı anlatım çalışmalarında kullanmak için yeterli olmamaktadır. Edilgen kelime hazinesini etkin hale getirmek için yeni öğrenilen kelimelerin cümle, paragraf ve metinlerde kullanımına yönelik etkinlikler yapılmalıdır. Üretici dil hazinesinin gelişimini destekleyen bu yöntemde öğrencilere yeni öğretilecek kelime ve kavramları da kullanacakları serbest yazı çalışması yaptırılır (Uğur, 2014). Bu metin çalışmaları anı, deneme, makale, hikâye, masal gibi değişik türlerde olabilir.

Sözlü anlatımda kullanma ile kelime öğretimi

Anlamı öğrenilmiş kelimelerin sözlü anlatımda kullanımına yönelik çalışmalar yapılması gerekebilir. Konuşmalarında kullanmak üzere öğrencilere yeni öğretilen kelime ve kavramlar verilerek konuşma yapmaları istenir. Konuşmada hikâye, masal, fıkra anlatılabilir; ikna ya da açıklamaya yönelik sunum da yapılabilir. Bu bağlamda öğrencilerin sözlü iletişimlerini geliştirecek etkinlikler yapılmalıdır (Kurudayıoğlu ve Dölek, 2018).

Kelime haritası ile kelime öğretimi

Kelime haritaları, bir kelimeye ait çeşitli özellikleri şemalaştırıp gösterir. Öğrenciler açısından öğrenilmesi zor olan kelimelerin bu yöntemle öğretilmesi daha işlevseldir. Bir kelimenin benzerliklerinin ile farklılıklarının bilinmesi ve örneklerinin verilmesi kelimenin hatırlanmasını kolaylaştırır (Uğur, 2014).

Kavram haritası tekniği

Özellik doğru ve tam kavram öğrenimi için kavram haritalarından yararlanılır. Kavram haritaları, bir kavramın ne olduğunu ve çeşitli özelliklerini organize edip şemalaştırır ve bir arada gösterir. Kavramın kategorisi, benzerlikleri, farklılıkları ve ilişkili olduğu diğer kavramlar bu haritada gösterilir. Kavramlar arası ilişkiler görselleştirilir (Uluçay, 2016). Bu yöntem, kavramın akılda kalmasını sağlar ve öğrencilerin kavramı doğru bir şekilde kullanmasını sağlar.

Venn şeması ile kelime öğretimi

Venn şeması, görsele dayalı bir kelime öğretim yöntemidir. Karşılaştırmaya dayalı metinlerde etkili bir şekilde kullanılabilir. Bu yöntemde iki yan yana dairesel şekil içinde birbirinden farklı kelimeler karşılaştırılır. Dairesel şekillerin kesiştiği bölümde birbirine benzeyen kelimeler verilir (Akyol, 2008).

Anlatım bozukluklarını tespit etme ve inceleme

Kelimelerin tam bilinmesi ve doğru kullanımı için anlam hatalarının olduğu anlatım bozuklukları örnekleri incelenebilir (Şimşek ve Demirel, 2020). Anlamca birbiriyle karıştırılan sözcüklere, yanlış anlamda kullanılan sözcüklere, gereksiz sözcük kullanımına, anlamca çelişen sözcüklerin bir arada kullanımına, atasözü ve deyimlerin yanlış anlamda kullanımına yönelik örnekler birlikte değerlendirilir. Kelimelere dair yapılan hatalar belirlenir ve doğru kullanımının nasıl olması gerektiği üzerine tartışılır. Böylece kelimelerin doğru kullanımı öğrenilir.

Dramatizasyon yöntemi

Drama yönteminde kavramların öğretimi canlandırma yoluyla gerçekleştirilir. Öğretimi hedeflenen kavram ya da kelimelerin canlandırılması veya oyun içinde diyaloglar içinde kullanılması öğrencinin zihninde somutlaşmasını sağlar (Uğur, 2014). Bu durum doğal bir bağlamda kelimelerin kalıcı öğrenilmesini ve etkili kullanılmasını destekler.

Anlam analizi tekniği

Anlam analizi tekniğinde, öğretilecek kelimelerin çeşitli özelliklerinin bir tablo üzerinde karşılaştırılması sağlanır. Bu teknikte öncelikle öğretilmesi planlanan kelimelerin listesi yapılır. Oluşturulan çizelgenin üst bölümüne öğretimi planlanan kelimeler yazılır. Çizelgenin yatay sütunlarına üstte verilen kelimelerin özellikleri verilir. Kelimelerin bulunan özellikleri çizelgede denk gelen yere eksi veya artı işaretiyle kodlanır (Uğur, 2014). Böylece hedef sözcükler ve bunların özellikleri bir bütün hâlinde sunulur.

Beyin fırtınası tekniği

Tahtaya kelime ya da kelime grubu yazılır. Öğrencilerden kelime ya da kelime grubuna ilişkin akıllarına gelen kelimeleri söylemeleri istenir. Öğrencilerin söyledikleri kelimeler tahtaya yazılır. Ortaya konan kelimeler değerlendirilerek gruplandırılır ve kelimeler arası ilişkiler belirlenir. Beyin fırtınası tekniğinde ilişkili yeni kelimeler öğrenilir (Akyol, 2008).

Kelime ilgili resim yapma

Temel eğitim düzeyindeki öğrencilerin yeni öğrendikleri kelimelerin resmini yapması kalıcılık için etkili bir yöntemdir. Kelimelerin resmedilmesi küçük yaşlardaki öğrencilerin kelime hazinesini zenginleştirmekte önemli rol oynar (Uçar, 2012).

Görsellerle kelime öğretimi

Öğretilmek istenen kelimenin görseli gösterilerek somutlaştırma yoluyla öğretim yapılır (Göğüş, 1978). Görsel-kelime eşleşmesi, yani kavramın göstergesi ile zihindeki görsel karşılığının birleşimi akılda kalıcılığı artıran bir yöntemdir. Görselin altına varlığın adı da yazılarak kelimenin yazımı da öğretilir.

Gruplandırma yöntemi

Gruplandırma yöntemi, kelimeler arasındaki bağın öğrencilere kavratılmasına yöneliktir (Yıldırım, 2006). Aynı kavram alanına giren sözcükler sınıflandırılır. Karışık olarak verilen kelimeler tür, anlam veya işlev özelliklerine göre önceden belirlenmiş başlıklar altına yazılır (Kurudayıoğlu ve Dölek, 2018). Böylece kelimeler arası ilişkinin kurulması kolaylaşır. Bu yöntem, konuşma ve yazma çalışmalarında konuya uygun kelime kullanımını destekler.

Soru-cevap yöntemi

Bu yöntemde öğretmen, öğretimini hedeflediği kelimelerin anlamlarını oluşturacak şekilde sorularını hazırlar (Karadağ, 2021). Sorular öğrencilere sorulur ve öğrenciler sorular üzerine düşünmeye yönlendirilir. Aşama aşama sorulan sorularla kelimenin anlamı öğrencilerin zihninde oluşturulur.

Montessori yöntemi

Montessori yöntemi sınıf içinde bulunan ya da sınıfa getirilebilen araç gereçlerle yapılabilen çağdaş bir öğretim yöntemidir. Montessori, genel bir öğrenme yöntemi olmasının yanında kelime öğretiminde de oldukça etkilidir (Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, 2009; Kurudayıoğlu ve Dölek, 2018). Nesnelerin üzerinde yazılışı verilerek nesne ve sözcük ilişkisinin kurulması sağlanır. Örneğin çocuklar sınıftaki dolabın üzerindeki dolap yazısını görürler ve yaparak-yaşayarak sözcüğün neyi ifade ettiğini bilirler. Böylece çocuklar kendi kendilerine ve arkadaşları ile birlikte öğrenebilirler (Kuşçu, Bozdaş ve Doğru, 2014). Bu kelime öğretim yönteminin küçük yaşlardaki çocuklarda kullanılması daha uygun ve işlevseldir.

Birleştirilmiş/karma yöntem

Birden fazla yöntem ve tekniğin aynı anda ya da ardışık olarak kullanıldığı geniş kapsamlı bir yöntemdir (Kurudayıoğlu ve Dölek, 2018). Kelime öğretimi sürecinde yöntem ve teknikler tamamlayıcı destekleyici ve işlevsel bir şekilde kullanılır (İnce, 2006). Öğretilecek kelimelerin yapısı, öğrenici grubun bilişsel düzeyi ve dil gelişimlerine uygun olarak bazı yöntem ve tekniklerle birlikte uygulanır.

Şarkılarla kelime öğretimi

Şarkı ve müziğin uyandırdığı güzellik ve etkileyicilikten yararlanan, öğrencilerin duyularına ve duygularına seslenen bir yöntemdir. Kelime öğretiminde şarkılardan yararlanılabilir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Bir şarkıyı dinlemek ve söylemek bağlam içerisinde yeni kelime edindirmenin yanında kelimenin etkin kullanımını destekleyecektir. Özellikle küçük yaş gruplarında kullanılması onların dil gelişimine katkıda bulunacaktır.

Şiirlerle kelime öğretimi

Kelime öğretimi için şiirin ölçülü ve sanatlı yapısından yararlanılabilir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Uyum, ölçü, anlam ve söz sanatları içeren şiirler; kelimelerin farklı kullanımlarını ve farklı cümlelerde kazandıkları anlamları görmek açısından önemlidir. Öğrenciler şiirlerdeki kelimelerle karşılaştırılarak onlara kelimelerin anlam ve kullanımları öğretilmeye çalışılır. Ayrıca şiirler kelime sesletimi için konuşma ve diksiyon eğitimlerinde sıklıkla kullanılır.

Bilmeceler ile kelime öğretimi

Farklı sözcük kullanımı, ilgi çekici benzetme ile imgeler, hayal gücü ile düşünceyi harekete geçirmesi dolayısıyla bilmeceler; öğrencilerin kelime hazinesi gelişimi açısından zengin bir kaynaktır (Balta, 2013). Bilmecelerin bu yapısı kelimeleri tam olarak öğretmenin yanında kelimelerin doğru sesletiminin öğretimi için de kullanılabilir. Kelimelerin oyunlaştırılarak eğlenceli bir şekilde öğretilmesine yarayan bilmecelerle sınıfta bir yarışma ortamı oluşur (Uğur, 2014).

Tekerlemeler ile kelime öğretimi

Tekerlemeler, çocukların edebiyat dünyalarını oluşturur (Göçer, 2010). Bunlar aynı sözcüğün tekrarı ve birbirine yakın sözcükleri içeren yapılardır. Tekerlemelerde hızlı ve doğru telaffuz esas olduğundan tekerlemeler, konuşma ve diksiyon eğitimlerinde sıklıkla kullanılır. Kelime sesletiminin geliştirilmesi için tekerlemelerden yararlanılabilir.

Tartışma ve sonuç

Kelimeler bir dilin anlamlı veya görevli birimleridir. Bu kelimeler dilin temel kodlarıdır. Bu kod birimler uygun yapı ilişkileri içerisinde bir araya gelerek cümle, paragraf ve metni oluşturur. Böylece sözlü ve yazılı iletişimin gerçekleşmesini sağlar. Bir dilin temel kelimelerinin öğrenilmesi günlük yaşamın sürdürülmesi için gereklidir. Bunun yanında okul yaşamındaki tüm dersler bu kelimelerle öğrencilere aktarılır. Bundan dolayı kelimelerin öğretimi oldukça önemlidir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde otuz yedi kelime öğretimi yöntem ve tekniği olduğu belirlenmiştir. Bu kelime öğretimi yöntem ve teknikleri sınıf içi bireysel ve grupla yapılabileceği gibi sınıf dışı bireysel ve grupla da uygulanabilir. Bununla birlikte geleneksel kelime oyunlarının yanında dijital kelime oyunları ile kelime öğretimi yapılabileceği görülmüştür.

Birbirinden farklı kelime öğretimi yöntem ve teknikleri mevcuttur. Kelime öğretimi için tek bir doğru yöntem ve teknik yoktur. Her yöntem; duruma, gruba, zamana ve kelime yapısına göre tercih edilebilir. Tüm kelimeleri doğrudan öğretim yöntemine göre öğretmeye çalışmak zaman alıcı, zor ve sıkıcı olabilmektedir. Bunun için farklı yöntem ve tekniklerin verdiği fırsatlardan yararlanarak öğretiminin yapılması öğrenci kelime hazinesini geliştirecektir. Öğretmenlerin kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini bilmesi ve bunları etkili kullanması gerekir. Uğur (2014), öğretmenlerin özellikle program ve kitaplarda geçen kelime öğretimi yöntemlerini daha çok tercih ettiğini, alanyazındaki bazı yöntemleri ise kullanmadıklarını belirlemiştir. Şimşek ve Demirel (2020) Türkçe ders kitaplarında ortalama on beş farklı kelime öğretimi yöntemi kullanıldığını; anlamı bilinmeyen kelimeleri tespit edip tahminde bulunma, tahminlerini sözlükten kontrol edip anlamını öğrenme ve dil bilgisi çalışmalarının sıklıkla kullanıldığını bulgulamışlardır. Yine bu araştırmada ders kitaplarında bulmaca oluşturma, çağrışım yoluyla kelime öğretimi, kelime haritası ile kelime öğretimi gibi yöntemlerin hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Dilidüzgün (2014) de araştırmasında Türkçe ders kitaplarında sıklıkla eşleştirme ve sözlük çalışmalarına yer verildiğini ancak diğer kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinin yetersiz olduğunu belirlemiştir. Bu bulgular dikkate alındığında öğretmenlerin kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinin tamamından yararlanmadıkları ve ders kitaplarının da benzer şekilde yeteri kadar farklı kelime öğretimi yöntem ve tekniğini içermediği söylenebilir.

Kelime öğretimi yöntemlerinden hangisini kullanılacağı öğretim yapılacak grubun bilişsel gelişimine göre değişmektedir. Söz gelimi okul öncesi gruplarda görsellerden yararlanarak kelime öğretimi oldukça etkili olabilmektedir. Özellikle ilköğretim düzeyi öğrencilerde bulmacalar öğrencilerin dil gelişimi için tercih edilebilir. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilere ise bağlamdan kelimenin anlamına ulaşabilmek öğretilmelidir. Bazı yöntemler öğrencilerin öğrenim hayatına başlamasıyla kazandırılmalıdır. Bilinmeyen kelimelerin öğrenilmesi için sözlük kullanımı, ilkokul düzeyindeki öğrencilere öğretilmeli ve öğrencilerin yaşamı boyunca kelime öğrenme rehberinin sözlükler olduğu kavratılmalıdır. Öğrenciler, dil becerileri geliştikçe bağlamdan kelimenin anlamına ulaşabilme becerisine sahip olmalıdır.

Oyunlarla kelime öğretimi yöntem ve teknikleri öğrencilerin hoş vakit geçirmesini sağlayarak onların ders motivasyonunu artırmakta ve öğrencilerin yeni kelimeler edinmesini, kullanmasını sağlamaktadır. Öğrencilerle harflerden kelime oluşturma, basamak oluşturma, tabu oyunu, adam asmaca ve isim/şehir/**...** oyunları oynanmalıdır. Çünkü öğrenciler eğlenirken öğrenmeyi tercih etmektedir. Nitekim Demirci ve Baş (2016) araştırmalarında kelime öğrenme stratejilerinin oyunlaştırma teknikleriyle desteklenmesinin kelime öğrenmenin kalıcı olmasını ve bu kelimelerin yazılı çalışmalara aktarımını sağladığını tespit etmiştir. Göçer (2010) de öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek

amacıyla oyunlaştırma çalışmaları yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca yeni nesil öğrenci kuşağının dijital aygıtlar üzerinde öğrenme faaliyetlerine katıldığı dikkate alındığında öğrencilerin kelime hazinesini zenginleştirmek için dijital kelime oyunları kullanılabilir.

Kelime öğretimi; kelimenin anlamını bilmenin ötesinde kelimeyi konuşmada doğru ve yerinde ifade etmeyi, yazıda bağlama uygun kullanmayı gerektirir. Bunun için öğretmenler; kelimenin anlamını bir kez vermekle öğretimin tam olarak gerçekleşmeyeceğinin farkında olmalı, edilgen kelime hazinesinin etkin kullanımına yönelik çalışmalar yapmalıdır. Nitekim Dilidüzgün (2014) araştırmasında öğrencilerin kelime bilgilerinde derinlik boyutunun ve edilgen kelime hazinelerinin yetersiz olduğunu belirlemiştir.

Kelime öğretimi tema ve metne yönelik tasarlanmalıdır. İşlenen temada yer alan metinde geçen ya da metinle ilişkili kelimelerin öğretimine yönelik çalışmaların yapılması kelimelerin hatırlanmasını kolaylaştıracaktır. Böylece öğrenilen kelimelerin sözlü ve yazılı anlatımda kullanımını sağlayacaktır. Aksi takdirde öğretimi yapılan kelimeler belli bir süre sonra unutulabilir ya da edilgen dil hazinesinde olup etkin dil hazinesinde yer edinemeyebilir. Dilidüzgün (2014), Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin, öğrencinin düzey ve ilgisine uygun olması ve anlamı bilinmeyen kelimelerin diğer metinlerde de geçmesine özen gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kelime öğretimi sürecinde hangi yöntem ve tekniğin kullanılacağının önemli olması kadar sınıf düzeylerine göre hangi kelimelerin öğretileceği de alanyazında tartışma konusudur. Bu konuda öncelikle kelimelerin günlük dilde kullanım sıklığı ile yaygınlığının belirlenmesi ve buna dayanarak hedef sözcüklerin sınıf düzeylerine göre öğretiminin yapılandırılması gerekir. Bunun yanında etkili bir kelime öğretimi için hedef kelimeler sistemli ve amaçlı bir şekilde öğrenci, metin ve kelimelerin rolünü dikkate alan bir yaklaşımla seçilebilir (Tağa, 2016). Sınıf düzeylerine göre hedef kelime öğretimi öğrencilerin kelime öğrenme ve kelimeyi kullanma yeterliklerini artıracaktır.

Öneriler

Araştırmadan hareketle şu önerilerde bulunulmuştur: Kelime öğretimi yöntem ve tekniklerin hepsi öğretmen adaylarına ve öğretmenlere tanıtılabilir. Kelime öğretimine yönelik çalışmalarda yöntem ve teknik çeşitliliği sağlanabilir. Sınıf düzeyine göre öğretim dönemi boyunca her tema ve metinde öğretilecek hedef kelimelere göre bulmaca çözme tekniğine uygun olarak bulmaca kitapçığı oluşturulabilir. Bu bulmaca kitapçığı öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek üzere onlara verilebilir. Kelime öğretimine yönelik farklı yöntem ve tekniklere uygun olarak etkinlikler geliştirilebilir. Bu etkinlikler Eğitim Bilişim Ağı'na konarak öğretmenlerin ve öğrencilerin kullanımına sunulabilir. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin kelime hazinesinin geliştirilmesinde kelime oyunları tekniği daha çok kullanılabilir. Kelime öğretimini hedefleyen dijital kelime oyunları tasarlanabilir. Kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinin sınıf düzeylerine göre kullanımının etkililiği araştırılabilir.

Kaynakça

Akar, S. (2020). *Kelime öğretiminde kısa öykülerin kullanılması: Geleneksel ve dijital yöntemler,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aksoy, E. (2018). *5. sınıf öğrencilerinin hedef söz varlığı ve Türkçe sözlüğü,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Akyol, H. (2008). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi.* Ankara: Pegem Akademi.

Apaydın, N. (2010). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Argıt, G. (2019). *Oyunlarla kelime öğretimi: 4. ve 7. sınıflarla karşılaştırmalı bir çalışma,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Arı, G. (2006). *Kelime öğretimi.* C. Yıldız (Ed.), Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi içinde (s. 311-333). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Armbruster, B. B., Lehr, F. ve Osborn, J. (2003). *Put reading first: The research building blocks for teaching children to read: Kindergarten through grade 3 (2nd ed.).* Jessup, MD: ED Pubs.

Aygün, M. (1999). Yabancı dil dersinde sözcük öğretimi ve sözcük dağarcığını geliştirme teknikleri. *Dil dergisi, 0 (78).*

Bağatur, S. (2019). *Üniversite düzeyinde kelime öğretiminde teknoloji kullanımı,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Balta, E. E. (2013). *Bilmecelerin dil-düşünme bağlamında eğitimdeki yeri ve önemi. Turkish Studies, 8 (1)*, 891-899.

Baş, B. (2011). Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları,* 29, 27-61.

Budak, Y. (2000). Sözcük öğretimi ve sözlüğün işlevi. *Dil Dergisi, 0*(92).

Chomsky, N. (2001). *Dil ve Zihin.* A. Kocaman (Çev.). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Çeçen, M. A. (2007). Kelime hazinesinin geliştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar. *Journal Of Turkish Linguistics,* 1 (1).

Çetinkaya, Ç. (2011). *İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin kelime kullanım sıklıkları üzerine araştırma,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetinkaya, Z. (2002). *İlköğretim ikinci kademe altıncı sınıfta ana diline ait sözcüklerin öğrenilmesi ve kavranılmasına ilişkin bir araştırma,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Çiçek, S. (2012). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerin anlatısal metin yazma becerilerinde eşdizimsel örüntüleme görünümleri,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Çiftçi, M. (1991). *Bir grup yükseköğrenim öğrencisi üzerinde kelime serveti araştırması,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çiftçi, S. (2009). Kelime çağrışımlarının cinsiyet değişkenine gösterdiği temel nitelikler üzerine bir deneme. *Turkish Studies*, *4*(3), 633-654

Çolak, H. (2019). 6. *sınıf öğrencilerinin hedef söz varlığı ve Türkçe sözlüğü,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Demirci, S. ve Baş, B. (2016). İlkokul 3. sınıflarda söz varlığının geliştirilmesi üzerine bir eylem araştırması. *Milli Eğitim Dergisi 45*(210) 215-235.

Dilekçi, A. (2021). *21. yüzyıl becerilerine göre tasarlanan öğretim etkinliklerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.

Dilidüzgün, Ş. (2013). The efficiency of secondary school turkish students ın using cohesive devices. *13. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu: Basit Üslup*, 1169-1182.

Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(17), 233-258. http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.771

Ediger, M. (2002). Vocabulary development and the curriculum. *ERIC, ED473483*. http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/erıcdocs2sqI/content_storage_01/0000019b/80/1a/cc/c7.pdf.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to desing and evaluate research in education*. New York: McGaw-Hill Companies.

Genç M., Genç T. ve Yüzüak A. V. (2012). *Kavram yanılgılarının oyunlarla tespiti: tabu oyunu*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(20), 581-591.

Göçer, A. (2010). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 5*(1), 1007-1036. DOI:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1318

Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Greene, B. E. ve Lynch-Brown, C. (2002). Effects of teachers' reading aloud styles on vocabulary acquisition and comprehension of students in the early elementary graders. *Journal of Educational Psychology,* 94, 465-474.

Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Hart, B. ve Risley, T. R. (2003). The early catastrophe. *Education Review, 17*(1), 110-118.

Hertman, A. E. (2006). Derleme makale yazımında, konferans ve bildiri sunumu hazırlamada pratik bilgiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 3* (1), 2-4.

İnce, H. G. (2006). *Türkçede kelime öğretimi,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

İzgören, M. K. (2003). *Oyunlarla dil öğretimi*. Ankara: Academyplus Yayınevi.

Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim I. Kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karadağ, Ö. (2021). *Kelime öğretimi. (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Karakuş, İ. (2000). *Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretimi (öğretmen el kitabı)*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

Karaman, G. ve Aytar A. G. (2016). Erken okuryazarlık becerilerini değerlendirme aracının (EOBDA) geliştirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12*(2), 516-541.

Karatay, H (2004). *İlköğretim II. Kademe Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi,* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*(1), 141-153.

Kargın, F. (2019). *6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ögeleri üzerine bir inceleme,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Kayılı, G., Koçyiğit, S. ve Erbay, F. (2009). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 1*(26), 347-355.

Koca, B. (2020). *7. sınıf öğrencilerinin hedef söz varlığı ve Türkçe sözlüğü,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Kocaman, O. (2015). *Bilgisayar destekli kelime öğretiminin kelime öğrenimine ve kelime öğrenme stratejilerine etkileri,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Korkmaz, Z. (2017). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurtoğlu, U. (2021). *Web 2.0 araçları yoluyla kelime öğretimi: Kahoot! ve Quizlet karşılaştırması,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Edirne .

Kurudayıoğlu, M. (2005). *İlköğretim II. Kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kurudayıoğlu, M. ve Dölek O. (2018). *Kelime Öğretimi*. İlkokuma Yazma ve Türkçe Öğretimi içinde 273-326 (Ed. Bilginer Onan ve Mustafa Onur Kan). Ankara: Nobel Yayınevi.

Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2005). *Kelime hazinesi çalışmaları açısından kelime kavramı üzerine bir değerlendirme*. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25* (2), 293-307.

Kuşçu, Ö., Bozdaş, Y. ve Doğru, S. Y. (2014). Montessori eğitiminin çocuklarda sorumluluk alma, sırasını bekleme, başladığı işi bitirme becerisine etkisinin değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 12*(27), 307-322.

Öz, M. F. (2003). *Uygulamalı Türkçe eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık

Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 30-45.

Özkırımlı, A. (1994). *Dil ve Anlatım*. Ankara: Ümit Yayınları.

Özsoy, S. (2012). Dil ve Dilbilim. S. Özsoy, Z. Erk Emeksiz (Der.), Genel Dilbilim I (2-17). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Pehlivan, A. (2003). Türkçe kitaplarında sözcük dağarcığını geliştirme sorunu ve çözüm yolları. *Atatürk Üniversitesi Dil Dergisi,* 122, 84-94.

Pilav, S. (2008). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Robbins, C. ve Ehri, L. C. (1994). Reading storybooks to kindergartners helps them learn new vocabulary words. Journal of Educational Psychology, 86, 54-64.

Sağlık, E. (2017). *Oyunlaştırılmış oyun temelli kelime öğretiminin öğrencilerin başarılarına ve motivasyona olan etkisi,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Selver, Akar, S. (2020). *Kelime öğretiminde kısa öykülerin kullanılması: Geleneksel ve dijital yöntemler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Şimşek, Ş. ve Demirel, İ. F. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı kazandırma/kelime öğretimi etkinliklerinin kullanılan yöntemler açısından incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi,* 11, 317-330.

Tağa, T. (2016). Kelime öğretiminde hedef kelimelerin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi 45*(210), 163-177

Temur, T. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yazı dilindeki kelime hazinelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tosunoğlu, M. (1998). *İlköğretim okullarına başlayan öğrencilerin okuma yazmayı öğrenmeden önceki kelime serveti üzerine bir araştırma,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türkçe Sözlük (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uçar, S. (2012). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve kullanma sıklıkları düzeyleri,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Uğur, F. (2014). *Türkçe öğretmenlerinin kelime öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma düzeyleri üzerine bir araştırma (Afyonkarahisar ili örneği),* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Uluçay, M. (2016). *Etkinlik temelli kelime öğretiminin ortaokul öğrencilerinin söz varlığını geliştirme sürecine etkisi,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Verhoeven, L. ve Van Leeuwe, J. (2008). Prediction of the development of reading comprehension: A longitudinal study. *Applied Cognitive Psychology, 22*(3), 407–423. https://doi.org/10.1002/acp.1414

Yaman, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları, 27*(27), 735-751.

Yıldırım, A. F. (2006). *İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarındaki kelime öğretimi teknikleri üzerine bir inceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616